ACC. N:R M. 16889:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

LUF 123.

Ungdommens sammankomster och nöjesliv i seklets första årtionden skiljer sig mycket från nutidens . Man räknades som barn tills man först och främst hade läst fram sig, åtminstånne till sinnet, fast när det var fråga om arbete var det en hel annan sak . De flesta kom väl inte ut i tjänst förrän efter konfirmation, men många var det allt som fick börja tidigare. Jag var nyss fyllda I2 år , då jag kom bort som barnpiga, och fick snart lära mig både det ena och andra , som tillhörde en riktigt pigas arbete .

Övergången från barn till ungdom skedde nog efter konfirmationen , ty då hade vi flickor långa kjorlar för första gången , håret sattes också upp. Även pojkarna klädde sig i långbyxor, kanske i smyg skaffade sig en snusdosa, men riktiga karlar blevo de ej förrän skägget börja växa och de måste raka sig. De ansågs ej heller för fullvuxna förrän de mönstrat och gjort sin exersis, men då voro de mogna för att taga sig en sup och spela lite kort, även börja titta efter flickor.

Jag minns också att min far yttrade att en pojke var ej mogen att sköta något skjutvapen förrän han hade exerat beväring.

För egen del hade jag mitt barnasinne kvar tills jag hade fyllt I8 år , ty då som först var jag på min första sommarfest , som var ordnad av bygdens god - templare. Jag trivdes bäst bland dem som voro yngre än jag, men jag tyckte mycket alla gamla. med tiden kom jag väl också ut bland ungdommen, blev uppvaktad , lärde mig att dansa. När man sedan fick en ständig uppvaktande kavaljer , så var dansen det roligaste man visste. Men det lektes mycket andra lekar vid våra sammankomster och småbjudningar , som vi själva ordnade till. Eftersom det var på landsbygden hade vi ej några andra nöjen än dem vi själva kunde åstadkomma, men vi hittade på

13/1-68

ACC. N:R M. 16889:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

många andra enkla , trevliga och roliga nöjen . Den enda organisation i min hembygd var godtemplare, men eftersom det var över halvmilen dit och jag hade mycket arbetsam plats kunde jag aldrig deltaga i denna organisation. Det var ej heller någon som helst ordnad ledighet , så man kunde vara med , som t.ex. hemmadöttrar och hemmasöner. Visserligen gick jag några gånger på deras fester till helger som julgransfester och äggsexor m.m., men jag var aldrig medlem i min första ungdom. Efter år 1925 då jag var anställd som husföreståndarinna i Västervik var jag med i Logen "Västerviks framtid" tills år 1929 , då jag flyttade därifrån. Inskrivningen skedde under högtidliga ceromonier och löften att ej bryta mot föreningens regler. Under sång blev jag intagen och godkänd som syster till alla inom Logen . Den tiden var mycket rolig, det ordnades med brödernas afton och flickornas afton, då de olika grupperna fingo stå för allt , både med väl - fignad och underhåll . Det varierade med bredda smörgåsar , raggmunk s.k."Ragg - munksgingen", kaffe med många kakor , små supeer med köttbullar, och lite annat småvarmt, även sill och potatis m.m. Höjena var också varierande , det var danslekar, ringlekar , pantlekar , ja , vi spelade teater , vilket jag var mycket road av. Det diktades lokal visor och framfördes under skämt och skratt, skämtsamma föredrag förekom också ofta. Vi hade kostymaftnar och uppträdde då i gamla roliga klänningar och kläder, nästa till oigenkänlighet, familjefester förekom också ibland, och då kunde flertal barn få medverka. Musik var både dragspel och piano, så mycket riktig dans förekom ej , utan det var mest ringlekar, och det kunde vi hålla på med i timtal , men vi bröto alltid upp kl. ett på natten, det var bestämda tider.

3)

ACC. N:R M. 16889:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Under min tid som medlem i Logen "Västerviks Framtid " förekom aldrig några tvister eller ledsamheter, samma Log existerar ännu i dag och det händer att jag vid besök i Västervik kan träffa på kamrater från åren I925 - I929 .

För att återgå till landsbygdens ungdom och deras nöjen från år I9I5 --- I924, vill jag först poängtera att det alltid var ont om pengar , så därför fingo vi hitta på så enkla och billiga nöjen som möjligt. Det gick bra att samlas vid något vägskäl och där uppkrupna på gärdesgårdar eller sittande på stenar sjunga , tralla , berätta spökhistorier vilka vi hört av de äldre. Vintertid på kvällar samlades vi för att åka "kälkbacke" i någon lämplig backe och då kunde vi plocka oss på en 8 -I0 st. på en sk. "gigg" , om det då stjälpte omkull var det bara roligt. En gigg var minst en meter lång och ungefär 40 cm. bred, av bräder vilka voro tätt spikade på låga heldriva av trä och stålskodda medar, det blev fart på ett sådant åkdon , när det var fullastat och så en brant backe förstås . När det var starka isar gjordes det upp eldar på isen och då åktes skridskor, det var de gamla hederliga skridskorna s.k."Stockskridskor." Vi gjorde också slänggungor på isarna, det slogs då ned en kraftig påle i isen och vid den fästes en lång stång uti ändan på stången fäste vi fast kälkar , som vi satte oss på och i motsvarande ände som gick ungefär en meter från pålen var det några pojkar som satte fart på svängandet. Det kunde ibland se hotande ut om kälken släppte taget och av farten åkte ut på isen, därför aktade vi oss att göra denna anordningen i närhet av öppet vatten. Pojkarna voro alltid de skickligaste att åka de kunde göra sin konster, vi flickor fick vara glada om vi kunde klara några åttor och så slå "rävringen", det var att åka runt i så liggande ställning som möjligt .

sid

4)

ACC. N:R M. 16889:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vad vi också roade oss med på landet , så hade vi s.k. hopläggaresvängar, vi hyrde då någon tom stuga , för att där koka kaffe och roa oss. Vi valde alltid en kommittè som stod för allt och sedan skramlades det till utgifterna. Husrummet fick vi för det mesta för inte , detsamma var det med musiken , ty det var alltid någon som spelade gdragspel, ja , vi kunde också dansa efter gramofonmusik och det var då de gamla trattgramofonerna. En flickbekant till oss var ägare till en sådan och det var alltid roligt när hon skaffat sig någon ny skiva, jag minns då hon inköpt "Hammarforsens brus" , dansade vi den mest hela natten, detsamma var det med "Kostervalsen ." Omkostnaderna till dessa fester bruka röra sig omkring 25 öre pr. pers. arbete var ju frivilligt förstås . Roligt var det på dessa fester, det förekom aldrig någon rangskillnad utan bondtöserna och pigorna roade sig lika glatt med bondsöner och drängar . Inga fina dräkter eller skodon behövdes, det gick bra att roa sig i en enkel trasgarnsklänning och snörkänger , Det var ej råd att skaffa sig några finare toialetter, utan man använde samma klänning på alla sam - mankomster, man var också rädd om sin bästa klänning, strumpor voro då hemstickade.

Ungdommarna voro mycket skötsamma , det förekom sällan eller aldrig något bråk och skulle det hända att någon enstaka person hade sett lite för djupt i sin flaska , så blev det aldrig några större intermesson. Det kanske bara sjöngs och skrålades lite grand , det var ingen som brydde sig om det - ty det liksom ibland hörde till festligheterna .

Det förekom också privat "svängar " som vi för det mesta sade, då var det någon flicka eller pojke som i sitt hem fick ordna till med kaffe och dans, det hände allt att efter jul så bjöds det på mat också. Flera anledningar fanns till sammankomster, förlovnings- födelse - namnsdagskalas, kryckgängen ,brölopp m.m.

ACC. N:R M. 16889:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ju enklare våra sammankomster var , ju roligare var det och då kan man räkna raggmunkgängen, kryckgängen och bykåken bland de roligaste. En tid var jag med i en syförening , vi hade då våra symöten två gånger i månaden. Det fick ej vara mer än fem sorters bröd, vi lämnde också 25 öre var till en kassa, arbetena vi gjorde såldes sedan på en av oss anordnan fest med lotteri , kaffeförsäljning, fisk - damm m.m. Behållningen delades sedan ut till de behövande i socknen, ja, vi bruka sy hela småbarnsutstyrslar till fattiga familjer .

Någon gång på 1925 - 1930 talet bildades det idrottsförening och snart skytte - föreningar , men det var huvudsakligast pojkarna som stodo för det, jag hade bröder vilka voro mycket aktiva .Man kan inte säga att ungdommen voro slöa och lata , ty de arbetade till sent på kvällar med både idrottsplan och dansbana. Dansbana fanns redan byggd före 1920 och dit gingo både gamla och unga, musiken var då dragspel, det skramlades till musikanten. De mest populära danserna voro , gammal vals , hopparepolska , hambo , schottis eller som vi mesta sade " Petterkatt", vilket då dansades i olika turer och på flera olika sätt och vis .Ibland var det två par, alltså fyra som dansade ihop , så var det ett par , men det kunde också var en lång rad vilka bildade ring genom att de efter varann lade sina händer på den xxxxxx framför dansandes axlar. Alla måste ju göra samma steg och hålla tackt med varandra, det var en dans som var fart och liv på .Före år 1920 talet kom ju ju "Putte visan", vilket det steppades eller som vi sa "jumpades". efter. Man kan inte säga att det var någon vacker dans, ty ofta bland bonddrängar och pigor var det si och så med hållningen och då att se dessa framåtlutande och hållningslösa ungdommar "jumpa " sig fram på dansbanan var långt ifrån vackert . Men vad gjorde

ACC. N:R M. 16889:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

det , glädjen var stor och alla sjöngo så det ekade :" Jag kallas alltid Putte, och Putte blir min tröst . Det var som om jag sutte , invid min mammas bröst. Å, Putte , du är min ögonsten, Putte din kind är mjuk och len, du är så rar , min gunst du har i alla mina dar ." Samma var det med när steppades efter :" Ingeborg har ni väl sett , alltid fin och små kokett .Alltid klädd i blank - skinsskor , utan far och utan mor . Ingeborg , pass på och för dig , pass på och gör dig så chiss och elegant. Sitt strumpeband hon tappade , men även det hon klarade, hon kilar in i närmsta port, lyftar käckt så var det gjort .Ingeborg, pass på o.s.v." Det lät ej sämre när" Dock - Lisa " var pupolär, då kunde man få höra Dock -Lisa var man gick och vart man for . De tre nu omnämda vor slager som höll i sig länge.

På höstarna när potatisen var upplockad styrde vi ungdommar till med ragg - munksgängen och det gick så till att vi voro ett lag som talades vid , vi skaffa- de först någon plats där vi kunde få rusta om , och då blev det en tomstuga , ty det fanns alltid.Några stycken av oss styrde med det hela , skaffade potatis, skalade och rev och så kom ju gräddningen vilket vi byttes vid om att sköta.

Vi bruka bjuda ihop ett trettiotal och först åts det ju raggmunk , även på sina håll kallade för "rårakor", Till raggmunken serverades mjölk och smör . Vi gömde alltid lite smet för att senare på kvällen baka s.k. "drömmunk" så alla som ville fick smaka en bit . Knepet med det var bara att smeten skulle etter - saltas. Sen man ätit av denna översaltade munk fick man ingenting säga , utan förbli tyst hela kvällen och gå till sängs utan att säga ett ord.

Dans ock lek varade hela natten tills fram på småtimmarna, då det serverades kaffe .

ACC. N:R M. 16889:7

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Så småningom var det tid att baka "drömmunken, som vi kallade den. Alla ville inte smaka, ty de hade svårt att hålla tyst. Men de som önskade se sin utvalda i drömmen måste ha en bit, fast de kanske tog den i ett tidningspapper eller i sin näsduk. Meningen med detta var att om man lyckades drömma om någon bekant pojke eller flicka, skulle dessa bli ens framtida man eller hustru. Och det rodde alla på . Det var svårt fördem som åto och skulle vara tysta , eftersom kamraterna försökte att på alla vis få samtal igång. Men det fanns många som voro ståndaktiga och inte sade ett ord .

Kryckgängen var det lördagskvällen före tredje lysningssöndagen . Och till dessa gängen kom ungdommar från vida kretsar , antingen de kände lysningsparet eller ej . Det drog då björk under dragspelsmusik och hurra rop, björken drogs ända fram till trappan, med storändan före . Efter kraftiga hurrarop kommo festföremålen ut och bjödo allesamman stiga in , det blev kaffe med rikligt med kakor och på en del platser serverades det också brännvin så mycket det behagades. Så blev det förstås dans, var det på sommar så kanske det dansades på en lövad loge . Det var alltid någon av gästerna som gingo omkring med en hatt vari det samlades upp pengar till lysningspresent, ty det ville alla närvarade vara med om, det betalades gärna för att fått varit med om detta nöje .

Bykåken , kallades det besök man fick när man skulle ösa eller läcka byk, då fanns det alltid villiga ungdommar som kommo för att hjälpa till att ösa byken , fast det blev mest pojkarna som blevo fast för detta arbete. Matmodern lagade att det fanns förplägningar på dessa nöjen , det kunde vara smörgåsar eller också bara kaffe och mycket kakor .

8)

ACC. N:R M. 16889:8,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vid sådans sammankomster sjöngs det , pratades historier , kanske också att det var någon som hade ett munspel med i fickan och då kunde det bli dans mellan tvättholkar och bykekar, det gick alltid glatt till.

Julfester eller som vi sade Julgransristningar fingo vi också vara med om tills vi voro I5 - I6 år , då kanske att även föräldrar och mindre barn voro med och då fingo vi som voro större ta hand om barnen och leka alla möjliga lekar med dem. Det förekom också ungdomsbjudningar, det var bonddöttrar och bondpojkar som mest hade sådana festtillställningar , men då hade vi mycket roligt , det bjöds på mat , kaffe och gotter och så fingo vi roa oss. Vi lekte då mycket ringlekar , sittlekar och pantlekar, för att bara nämna ett fåtal av alla då populära lekar , så var det :" Udden han är ledsen ," " ståndare - Kari ", " Väva vadmal " , " Gustavs gård den bästa uppå jorden är ," "Flickan går i ringen med röda guld band," " Broe , broe bräja , broe, bräja" ochmånga , många andra ringlekar. Vi gömde också ringen , med följande ramsa : Gömma , gömma ringen, gömma , gömma ringen , tapp inte bort den , göm den till fästman kommer igen". En annan lek med en ring gick så till att man trädde en ring på ett långt snöre , vilket sedan knöts samma . All de lekande ställde sig i en ring och alla höllo med sina båda händer i snöret och skulle under tiden som vi sjöngo försöka förflytta ringen så omärkligt som möjligt, ty inne i ringen stod den som skulle kunna säga var ringen fanns. Gissade han rätt så fick den gå in i ringen som ringen fanns hos.

Så fort vi börja sjunga så skulle ringen gå, vi sjöngo sålunda: " Denna ringen den skall vandra från den ena till den andra , låt den , låt den gå , låt den aldrig stilla stå". Då stannade vi och det var då som ringen skulle hittas.

9)

ACC. N:R M. 16889:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

En annan ramsa som sjöngs vid samma lek var denna följande :" Hej sinkurella, lilla mossabella, bella , lillemas,—maspå kalas , las , las , lille plundre has" Denna ramsa var så rolig , så det kunde sjungas i många omturer. Det förekom också en lek som vi kallade för"mörkleken " eller också " Byta käringar". Vi sutto då par om par och så släcktes lyse och då ropade en:" min käring är allt bra men den eller dens är bättre ". Så bytte pojkarna sina flickor så till sist var det omöjligt att lista ut vem det var, flickorna voro tysta , det skulle ej röjas, utan de smögo tyst från den ene efterd den andre. Denna lek tycktes alla vara förtjusta i ty det var oftast lite kärlek med i leken .

Pantlekar och mitt skepp kommer lastat lektes och en lek som vi kallade för "packa koffert " var också trevlig. Då var det en av oss som fick gå ut i ett annat rum och under tiden talades det vid vem som de nu skulle packa in och det måste vara någon som den gissande kände , antingen en högt uppsatt person eller vilken som hellst . När det var klart så ropades den in som skulle gissa , så gick han från den ena efter den andra och ställde frågor :: "vad packar du in ? då svarades kanske , ett par skor , ett skägg , en käpp , och så gick frågorna runt tills att den frågande kunde luxa ut vem som var inpackad. Så fick den gå ut på var svar den frågande gissade rätt. Ja, det fanns många trevliga lekar som ungdommen hade stort nöje i att leka. Vi nöttrade med våra nötter på julkalasen, vi spelade "felepin" vi vägde salt och vi"knackade bock", man ställde sig då bakom ryggen på varann och under kankningar i ryggen med händernas kanter och så olika fingrar som stodo upp frågade vi :"knacke , knacke bock , stoppe rock . hur många horn står det opp?

10)

ACC. N:R M. 16889:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Då kanske motparten svarade med en gissning , fyra, ---- fyra du sa, mensex dä va , knacke , knacke bock , stoppe rock , hur många horn står det opp, fortsatte så den frågande och knackade tills han fick rätt svar . Då byttes de om och så kunde vi vara flera lag som höllo på med denna lek . Ja, ungdommen voro länge lekfulla, det kunde de äldre också vara . Men det var inte bara lek bland ungdommen , de var allvar också , ty de kunde följas åt flera både till kyrka och på bönemöten , vilka också voro rätt talrika på den tiden . Det fanns visserligen ej några lok - aler för deras möten då som nu , utan dessa var i privathem , ofta hos bönder i deras stora sal . Där sattes in bockar och sittbräden till åhörarna och så var det en kringresande predikant , som predikade, den kallades för missionspastor. Dessa möten blevo alltid rikligt besökta , ty det var ont om nöjen och sammankomster på landsbygden. Ungdommen voro skötsamma och sjöngo med i sångerna av hjärtans lust,. en orgel fanns nog i de flesta bond - och välbärgade hem . Frälsningar och omvänd- elser förekom också bland en del ungdommar, de gingo då in med hela sitt liv i sin omvändelse och nya levnadssätt . Första gången jag såg ett dop, det var om - kring år 1920, då det var en rätt allvarlig väckelse i Hallingebergs - bygden. Dopet skedde i sjön"Kogaren " , vid en badplats. Mycket åskådare mötte upp och det var vackert att se de ungdommar som frimodigt i sina vita fotsida klänader stego ut i vattnet och utav pastorn blevo döpta .

De flesta ungdommar hade varit strängt uppfostrade i sina hem i Herren tucktan och förmaning, regelion och vad där tillhörde hölls högt av alla människor . Men därför ansågs de ej frälsta , utan det var blott de som döptes och skrevs in i någon friregelios församling .

ACC. N:R M. 16889: //.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ungdommarna buro också stor respekt för både föräldrar och äldre personer, det ar lydnad i hemmen. I mitt föräldrahem , behövdes inga agor , vi visste att det ar far och mor hade sagt måste lydas. För egen del kan jag säga att jag var mina föräldrar lydiga i allt så länge de levde, min mor var 83 år vid sin bortgång, fast ag då var nämre de femtio åren , så uppfyllde jag hennes order och önskningar .

Som barn fingo vi lära att läsa bordsbön både från och till maten , detsamma var et med våra aftonböner , det fick vi läsa i tur och ordning från den minste till ldste. Detta trots att det fanns bröder som hade gjort sin värnplikt, det var inga ndantag, bönerna skulle läsas högt och klart. Varje söndagförmiddag läste far ur n evangeliumsbok , vi fingo då under tystnad och andakt sitta stilla och lyssna.

Den dagen vi för första gången gått till Herrens natvard , fingo vi inte gå ut ch leka på den dagen , detsamma var det Juldag, Långfredag , påsk - och pingstdag y då fick vi vara hemma och inne . Vi oponerade oss aldrig , utan det var en elt naturlig sak att det så skulle vara . Artighet var det också noga med , det var tt niga och bocka vackert för alla äldre som vi mötte, man skulle även tacka , vi ngdommar skulle alltid hålla oss i skymundan och bakgrunden för de äldre. Det- amma var det när man kom in i en handelsbod , så fick de yngre vänta tills de äldre blevo expierade. Var det då någon från de högre klasserna , så var det ej tänkbart tt en ungdom skulle gå före, vare sig id dörröppningar eller på något annat sätt, var det ont om sittplatser , så var det så klart att de yngre stego upp och bjöd e äldre och högre sina platser .

Ungdommen gjorde ej heller några svåra förseelser, stöld och sådant var ej inkbart, det hade vi fått väl inpräntat från vår barndom :"att ärlighet vara längst".

2)

ACC. N:R M. 16889:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Skall man nämna några förseelser , så var det väl kanske några ungdommar, som fnallade lite frukt , men det var ej i några större mängder. Det förekom ibland att pojkarna fann nöje i att spela hartzfiol på något fönster och så bruka vi kläda ut oss, fast det kunde också ha sina risker . En flickkamrat och jag klädde ut oss en gång till pojkar. Vi hade lånat var sin blå och vitrandig kostym och därtill hörande skjortor, slips och så var sin s.k. "vega- mössa," vi skuggade oss med ett träkol för att få fram lite skäggbotten och så tågade vi iväg till dansbanan. Där bjöd vi upp och dansade allt vad vi kunde utan att flickorna märkte något, det var ju skymmning, så det gjorde väl sitt till. Till sist märkte vi att det var ett par pojkar som skuggade oss, de voro retade på oss, ty vi uppvaktade deras flickor. När så min kamrat uppfattade att det var frågan om stryk, fann vi för gott att avdunsta så fort som möjligt. Några pojkvänner till mig klädde ofta ut sig i gamla antika kläder , gick så en rundvandring, men när de besökte en statarefamilj och bemöttes med kastande strykjärn , togo alla pojkarna till flykten. Ja, sådana oskyldiga upptåg var det bland ungdommen och det kunde vara mycket roande , ibland hände det att det gick lite skarpare till, då pojkarna fick för sig att klä ut sig till "gastar " eller andeväsen med vita lakan över sig. Jag minns att det var två pojkar som höll på att skrämma livet ur en symaskinsagent, han blev så rädd, trodde säkert att hans sista stund var kommen. Han föll på knä mitt på vägen och ropade om hjälp från ovan, men då gåvo pojkarna upp och lät ridån falla, de bad också om ursäkt till honom.
Flera liknande spektakel kunde förekomma, alla bar ju respekt för döden och lik, då hände att de prövade varandras djärvhet på ett eller annat sätt, det slogs ofta "vad" om olika pojstrek .

(3)

ACC. N:R M. 16889:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

På landsbygden fanns ju ej några biografer, utan det kunde komma någon som åkte omkring och visade som vi sade "ljusbilder " , med föreläsning. Detta skedde i någon skolsal eller också hos någon privatperson som hyrde ut ett större rum. Ett par km. från mit hem bodde en änka vid namn Klara Bojje, hon brukade hyra ut sitt enda rum till kringresande "spetakelmakare " som de då kallades. Hos henne var jag i sällskap med flera ungdommar och såg en svärd och spjutslukare, han kallade för "orm och krokodilmänniskan" , i sällskap hade han en dam som gick under namnet "Damen med diamanttänderna". Mannen uppträdde i svart trikå , han gick först omkring och visade sina svärd och spjut , som han under stor be - undran från publiken lät glida upp och ned i halsen. Damen kunde böja järnstänger med sina tänder , det virades då en näsduk om stången innan den lades i mun och så fick två karlar ur publiken gå fram och hänga sig i varje ände på stången damen stod rak och med sina tänder kunde hålla emot , så stången kröktes av männens styrka och tyngd . Denna föreställning väckte stor sensation bland åskådarna , och det pratades om länge , de äldre trodde att det var onaturligt. Ja, de påstod att dessa uppträdande människor hade " förvänt Syna " på oss allesamman, en gumma visste det säkert påstod hon ,Ty hon hade hört att det hänt en gång att det var något liknande uppträdande då en man kunde bita av stora grova spikar till allas förtjusning och beundran . Men under föreställ - ningen hade det kommit in gumma och ropat :" Sir ni inte att dä ä' ett halm - strå som han tugger på , han ha ju förvänt " syns " på er allehop". --Där hör ni, sade den nu berättande gumman ---- hur dä ä , å, dä ä nog like dant mä dä här , slutade hon .

4)

ACC. N:R M. 16889:14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det kom även en del trollkonstnärer och hade sina uppträdande hos "Klara Bojje", och då lät det alltid detsamma från de äldre att vi fingo vår syn förvrängd. Dessa uppträden var något år för 1920 talet.

På den tiden kunde man ej få åka bil till nöjesplatser, utan vi gick långa ~~xxx~~ sträckor, milen var inte alls ovanligt. På vinter kanske vi kunde få åka med några bondungdommar, ty de åkte då häst, även till marknader kunde man få åka med någon bekant ibland. Cyklara eller som de då kallades "Velocipe" voro ej så allmänna förrän fram mot 1920 talet. Pojkarna skjutsade sina flickor "på Stången" som man sade i dagligt tal. För min egen del har jag åkt otaliga gånger utför de allra brantaste backar, när jag tänker på det nu, så var det mycket riskfullt, ty det var så grusiga och ojämna vägar på den tiden. Jag köpte min första cykel år 1918 och fick betala 180 k., min lön var då 30 kr. per. månad. Så man fick spara och hushålla när man skulle skaffa sig något nytt. Jag liksom de flesta ungdommar lärde sig åka på någon herrcykel, man trädde då in det ena benet under stången och liksom satt på ramen under och kunde hålla balansen, skulle man trampa fick man lov att stå på tramporna och hänga på sidan av cykel. Det var många både barn och ungdommar som lärde sig på samma sätt. När man hade Egen cykel, då kunde man cykla längre sträckor 4 -5 mil var inte svårt alls, vi hade tre mil till närmaste stad " Västervik " och det tyckte vi bara var en leksak att åka cykel så långt. Pojkar och drängar de åkte till marknader för att handla, de hade kanske sin flicka med sig, ty det kunde bli förlovning på någon marknadsdag när det var i Västervik eller Vimmerby. På den s.k. friveckan, som var mellan den 24 okt. till de första nov. åkte alltid ungdommarna till stan.

(15)

ACC. N:R M. 16889:15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vid besök i någon stad så besöktes alltid en bio, ty det tyckte landsbona var ett riktigt nöje. När jag var I5- I6 år vistades jag i Västervik någon månad och var då på ett par barnföreställningar, någon riktig bioföreställningen såg jag ej förrän I924, då jag tog anställning i Västervik .
Dåå kom jag också i tillfälle att besöka Folkets Park några gånger , fast jag var ej så begajstrad i det liv och rörelse som jag tycke att det var. Cirkus tyckte jag mycket om , men det kostade ju pengar så man fick ej gå på nöjen så ofta man hade väl också kvar den lantliga blygheten och därför ej ville vara med i svängarna allt för mycket. Det var allt stor skillnad på ungdommar från landet och de ungdommar som voro uppfödda i en stad, på den tiden var inte landets ungdommar så för sig komna som de äro nu.

Jag tror att jag vågar säga att ungdommarna på landet voro mycket strängare uppfostrade , ty det var föräldrarna som i det längsta bestämde över sin barn och ungdommar. Man fick ej gå vart som helst ej heller umgås med vem som helst. Föräldrarna bestämde för det mesta vem som skulle bli den tillkommande mågen eller sonhustrun i huset. Rangskillnaden var stor , man ville liksom hålla sig till sitt stånd . Knappast tänkbart att en bondson fick gifta sig med en piga eller mindre bemedlad flicka , detsamma var det med dottern från något bärgat hem , hon måste allt välja en likställd. Det hände rätt ofta att föräldrar gifte ihop ungdommarna allt som ägor och gårdar lågo bäst till, ungdommarna fingo inte alltid tänka på kärlek otan det blev många gånger som en affär . Ungdommarna fingo ej uppträda hur som helst, det var ej passande att de gingo arm i arm med varandra förrän de voro förlovade.

ACC. N:R M. 16889:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Allt gick tyst och blygt tillväga , med ungdommarnas kärleksaffärer pojkarna började lite försynt att uppvackta den flicka som han fick tycke för. De bjödo upp till danns , de bjödo på inträde till någon fest även på kaffe eller något annat gott som fanns tillgängligt på festtillställningarna . De följde sin flicka hem , frågade lite försynt om de kunde träffs snart igen ,om då flickan också tyckte om pojken så bestämdes möten. Men alla flickor voro mycket på sin vakt mot alla pojkar , de hade blivit uppfostrade att hålla på sig. Var det då någon pojke som till sist blev djärvare och ville ha något mera intimt , kanske han fick korgen på en gång ,En närgången pojke ville inte en flicka umgås med, nej en flicka ville bara bli uppvaktad på ett finare vis , de ville dansa , bli kelade och smekta , om hon tyckte om pojken förstås. De ville ha en vacker och ren kärlek-saga, några intima förhållanden ansågs som mycket fult , synd och ohedrande.

Med ett ord sagt så höllo flickorna på sig , de visste allt för väl sina stora risker , det var en skandal utan like när en flicka blev i grosses, hon blev ej mycket hållen, hon ansågs med detsamma som ett mycket dåligt fruntimmer. En pojke som ej gjorde några intima närmande var ett stort bevis på att han verkligen tyckte om och älskade sin flicka, en flicka som höll på sig steg också i aktning hos pojkarna. Föräldrarna höllo också ett ständigt öga på sina döttrar och flickor, det skulle blivit en allt för stor skandal om deras dotter skulle bli tvungen att gifta sig. Jag måste säga att det förekom sällan s.k. tvångs - gifte och en brud som var i grosses fick ej vigas i kyrka , ej heller fick hon bära socknens guldbrudkrona , ty det sades , att då svartnade guldkronan . En "oren brud" , fick under skam vigas hos en präst eller också i flickans hem.

17

ACC. N:R M. 16889:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Om en flicka blev i grosses, drog det ofta med sin tråkiga följder , ja , rent av tragedi, ty det kunde hända att ej flickan vågade tala om det för sina för - äldrar, enär barnafadern kanske drog sig ur spelet och ej ville veta av flickan. Det var allt flertal pojkar i seklets första årtionden , som reste till Amerika för att komma undan. det var ej heller då så stränga lagar på barnafadern. Felet kanske också kunde vara flickans, ty det hände att det var flickor som ej visste vem de skulle skylla , andra flickor däremot kunde få upp till två, tre barn som de själva tog hand om och försörjde. Det var då för det mesta snygga , duktiga flickor som voro sådana , det var väl något som ej någon mänsklig makt hade rätt att dömma att de voro sådana. Det fanns också flickor som hamnade på fattighuset , fick där arbeta till hon fick sitt barn och tills att barnet kunde utakorderas till någon i socknen. De flickor som tog hand om sina barn själva fick väl någon hjälp och fattigdel av socknen, jag minns att alla sådana barn hade fria material i skolorna , liksom fattiga änkors barn.

När en sådan flicka fick sitt första barn kallades hon för "hora", men så konstigt det låter så blev denna flicka mera ansedd sedan hon fått både två och tre barn. Folk liksom såg upp till henne både tyckte synd om henne och ansåg henne för att vara duktig , hon blev ofta anlitad i hem så hon kunde klara sin familj. Det har också berättats för mig att det var en bonddotter som blev i grosses med drängen , men när det kom till föräldrarnas kännedom så räknade de ut på ett finurligt sätt så att ej skammen skulle bli så stor. Fadern gick och gjorde upp med en ogift lantbrukare som var rätt så till åren att han skulle åtaga sig faderskapet och gifta sig med flicka , vilket han

ACC. N:R M. 16889:18.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

med stor förtjusning gjorde , ty flickan var ju ung och vacker. Flickan hade inget val utan måste gå med på vad föräldrarna bestämt, så det rustades hastigt och lustigt till ett storslaget bröllop. Flickan födde så sitt barn och snart kom det fler barn i huset , men hon orkade ej till sist, utan det gick henne på nerverna så hon blev sjuk och fick vistas på mentalsjukhus det mesta av hennes liv . Hon hade yppat till en väninna en gång, att hon hade en sådan avsmak och avsky för sin man varje gång han ville ha intimt förhållande med henne. Dett blev lönen för föräldrarna, hade flickan fått tagit sin dräng så hade säkert allt blivit bra. Det var nog inte så bra att föräldrar skulle bestämma allt över sina barn ej heller var det bra att ungdommarna voro så strängt hållna, att de ej vågade tala om för sin mor att de råkat i olycka. Det fick min mormor erfara , en av hennes döttrar alltså en syster till min mor hade blivit i grosses , men vågade ej för min mormor berätta hur det stod till med henne , utan hon tänkte klara av det själv.

Kanske att hon ej tänkte att det skulle gå så illa som det gjorde, hon tog nämligen in en större dos saffran och tillika svavel som på den tiden fanns på tändstickorna, hennes tanke var på fosterfördrivning, men det gick så illa så hon själv fick sätta till livet. På den plats där hon var anställd kallades barnmorska, men hon kunde ej rädda livet, hon hade yttrat om hon bara kunnat förlöst kvinnan så kanske det gått bra , men det fanns ej sådana skickliga metoder på den tiden , ty detta hände någon gång i början på år 1890 talet. Detta gjorde min mormor mycket ångerfull och ledsen, hon sörjde sin dotter i många år , hon berätta detta även för mig under tårar, och sade ----- man får ej vara för sträng ,ty det straffar sig .

19)

ACC. N:R M. 16889:19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Tidsandan var så att allas barn och ungdomma skulle fostras upp i Herrens tukt och förmaning . Flickorna blevo varnade för de olyckor de kunde råka ut för och pojkarna fingo också sina förmaningar för sprit och andra frestelser i livet .

Spriten brukades ej så iövermåtta , utan det var väl vissa ungdommar som tog sig en glad stund allt ibland , men de skötte sitt arbete klanderfritt. Att det va var några pojkar som voro berusade på en fest eller danstillställning, gjordes ej så stor notis av , många utav dem tog sig ett par supar för att deras blyghet mot flickor skulle gå bort. De kunde mera hävda sig och bjuda upp till dans , fast en flicka var ej glad åt att dansa med en som man sade var full, pojkarnas över - gående glädje ledde aldrig till några brott eller dumma förseelser, utan de voro bra och präktiga ungdommar. Det hände aldrig att en flicka söp sig full eller ens smakade sprit , ej heller var det någon flicka som rökte, o, nej , det skulle ha varit något rysligt att fått se en flicka berusad.

Varken pojkar eller flickor uppträdde ogenerade utan alla voro blyga och väl döljde sina behag. Det var t,ex. ej tänkbart ungdommarna badade ute gemensamt, utan flickorna hade sina badplatser och pojkarna hade sina , inte skulle en flicka ville visa sig i underklädera för en pojke , nej aldrig . Att de ej badade gemensamt kanske har sin förklaring , att det då ej användes några baddräkter , inte på landet åtminstonne. Jag köpte min första baddräkt år 1924 , den var av svart trikå och med en kjorl över benkläderna och så gick den högt upp mot halsen. Jag försäkrar att det var många unga pojkar som aldrig skaffade sig några bad - byxor , ty de badade i någon undanskymd plats och bara hoppade i vattnet.

Det pratades ej något erotiskt med varandra, ungdommen stodo mycket främmande för saker och ting , som nu de flesta barn ha full klarhet om .

20)

ACC. N:R M. 16889:20.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Några förlovningar skedde ej utan båda föräldrarnas samtycke , både flickans och pojkens och därför blev det många förlovningar som fick utebli , om det ej passade föräldrarna. Men när det blev förlovningar skedde det för det mesta i någon stad , dit ungdommarna följdes åt till en guldsmed , det hände då att det var guldsmeden som fick sätta på ringarna . Visst kunde det bli stora förlov - ningskalas i de högre kretsarna och det blev i så fall i flickans hem och då var det ju fadern, som under stor högtidlighet tillkännagav sin dotters förlovning. De enda ungdommar som skötte sin förlovnig själva var i så fall ur arbetare - klassen , ty de hade ju inget att hävda sig över utan de togo någon i sitt eget stånd . När en piga och dräng förlovade sig tror jag ej att det var någon som förhindrade eller lade sig i , det skulle i så fall vara om inte drängen var skötsam. så föräldrarna ansågo att han ej kunde försörja hustru och barn. Ungdommarna kunde ibland vara som man sa hemligt förlovade och då bar flickan en kedjering som hon hade fått av sin utvalda , nästa ring brukade vara en ring med pärla och så till sist kom ju förlovningsringen.

Jag kan här skildra mina egna erfarenheter , jag och en pojke träffades på en s.k. sväng, pojken uppvaktade mig hela kvällen , vilket jag också kände mig mycket smickrad och glad över. Vi hade även sällskap från tillställningen , så träffades vi då och då och till sist blev det som man sade lite mera bestämt.

Vi voro både blyga och lite tillbakadragna båda två, jag vet att vi brukade råkas i trädgården på min plats , och där sutto vi i en trädgårdsgunga många gånger innan vi satte oss på samma soffa. Det dröjde också länge innan vi togo i varan eller han kom sig för att lägga sin arm om mig , vi hade säkert haft sällskap nära ett år innan den första kyssen utspelades mellan oss , så nog

ACC. N:R M. 16889:21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kan man säga att det gick sakta i backarna. Efter ett år fick jag en kedjering, snart kom ring nummer två och så blev det frågan om förlovningsringen , men då fick han först gå hem till mina föräldrar och anhålla om min hand , vilket då beviljades. Vi hade då kännt varandra i två år, vi cyklade då de tre milen till Västervik för köpa och växla ringar , vilket skedde på min brors kontor , han var handlare och blev nu vittnet till vår stora lyckliga tilldragelse . På eftermiddagen cyklade vi åter hem, vi voro så förlovade i nära fyra år , men efter vissa omständigheter som kom i mellan slog jag upp min förlovning , så det blev aldrig vi . Han var bondson och vi skulle övertaga föräldragården , men det tyckte ej mina föräldrar om , de ansågo att det blev alldeles ~~för arbetsamt för~~ för arbetssamt för mig att bliva bondhustru. Jag löd mina föräldrar och upp - fyllde deras önskan , trots att det ej var något okontant mellan oss . Ja, så kunde det gå många gånger förr i tiden , jag blev ej besviken på mina föräldrar för det , ty med år och tid tänker man att det kanske ofta är bäst som sker . När en flicka var förlovad , så var det ju så gott som självklart att det skulle bli giftermål så småningom. Hon skulle nu ha en ordentlig hemgift , det vävdes, det syddes och det broderades, en bondfru t.ex. var noga med att dottern skulle ha en fin och väl tilltagen hemgift. Flickan broderade själv sina brudlakan , och pojken blev sparsam och tänkte nu på det hem som skulle skapas, pojken fick nog också sin hemgift , den ena skulle väl inte vara sämre än den andra . Så när det blev lysning regnade det presenter från all stor släkt , som det oftast var . Detta var när det var de som hade gått om pengar skulle sätta bo , annat blev det för en piga och en dräng , de hade ej så mycket att börja med , men de voro duktiga och med tiden kunde de skapa sig ett vackert hem .

22)

ACC. N:R M. 16889:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

En dräng och en piga åkte väl knappt till någon guldsmed för att förlova sig, ty det fattades säkert pengar, utan de köppte sig bara en billig ring var. Vigselringen var nog den enda ringen som var av guld, ty deras namn skulle ju graveras in i den. Några förlovningsannonser förekom sällan bland arbetare-klassen och de som hade ont om pengar. Det egentliga tecknet på att en dräng och piga skulle sätta bo var det att de börja besöka auktioner, när de då ropte in några stolar, bord, säng eller soffa, då förstode de närvarande att det var fråga om äktenskap mellan dem. Deras möblemang fick ej kosta så mycket, ty de hade små löner. Omkring år 1915 tog en av mina bröder en stalldrängsplats, han fick då fem kr. i städja och en årslön på 165 kr. därav kan man förstå hur det var med de ekonomiska ställningen för en dräng, en piglön den tiden var väl högst 15 kr. i månaden. Alla tjänare hade ju fri mat och husrum, men inga bestämda ledighetsdagar som man kunde göra upp några planer på, det var väl bara bondpigor och drängar som hade friveckan, den skulle de ha för att om de skulle byta platser så måste de ha lite tid att klara ut det.

Några möjligheter till mera bildade fritidsysselsättningar fanns inte på landsbygden, man kunde ju i bästa fall få låna några böcker hos en skollärare, ty han bruka skicka efter böcker och ibland hade han då bokauktioner, så det kunde köpas in någon bok för rätt så billig penning. Ungdommen läste inte så mycket utan i så fall var det pojkarna, flickorna tror jag aldrig gav sig tid att läsa varken tidningar eller böcker. Man hade ju ingen tid att läsa, det var lång arbetstid och en flicka måste ju också sköta om sina egna kläder eller också hade man något handarbete, det ansågs att det var ett slöseri med arbets-tiden för en flicka om hon läste.

3)

ACC. N:R M. 16889:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det var verkligen synd att det skulle vara så fattigt för många ungdommar , som voro mycket begåvade , men det var inte alls tänkbart att någon ur arbetare klassen skule studera . Det var bara i de högre kretsarna och då kanske att deras ungdommar ej alls voro några läshuvuden, men penningar och rikedommar betydde allt för mycket i seklets första årtionden . Jag hade skolkamrater som voro så duktiga och begåvade , de voro fyra systrar som gingo ut ur skolan med de allra finaste betyger och skulle ju ha fått studerat . De fingo i stället taga sig pigplatser och bara grovarbeta , två av dem blevo gifta med statare och fick många barn . Den ena av dem tog sig sedan ett torp och totalt arbetede ut sig, den flickan var två år yngre än jag , men är nu så utarbetad , hon går nästan dubbel hennes rygg ha blivit förvärkt och böjd. Deras arbete och girighet att skaffa mer och mer pengar har gått till överdrift och ofta blir det så att dessa människor inte unnar sig leva som andra.

För egen del hade jag också mycket lätt för att lära och tror att jag med all säkerhet skulle klarat av någon examen, men det blev livets skola i stället och det kanske är lika bra. Att en flicka skulle studera var också mycket sällsynt på landsbyggden, i så fall var det pojkar som skulle gå på någon sorts skola. Det finns ju tydliga tecken på , ty två av mina bröder fick gå på handelsskola och en av dem på lantmannaskola, men det var aldrig tal om att jag skulle få gå ock lära mer än jag fått i den då rätt så dåliga lärdommen på landtsskolorna . Man kunde ju ej begära att en lärare skulle kunna lära så mycket , ty i en del skolor fanns det bara en lärarinna eller lärare till sex klasser . När jag gick i skola fanns det ej någon slöjd för flickorna , pojkarna börja få slöjdskola omkring år 1911.

ACC. N:R M. 16889:24

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Så småningom efter I920 talet var det en del skollärare som hade kurser om kvällarna för ungdommarna i olika ämnen , de fingo t.ex. öva sig i mattematik , bokföringar m.m. Detta var ju intressant och mottogs med tacksamhet av pojk - arna , ty fortfarande var det bara pojkarna som skulle lära . Intresset av studier växte väl till så småningom på landsbygden , ty de som hade råd skicka- de sin barn till städerna , antingen bildades det s.k. skolhushåll eller blevo barne inakoderade i någon stadsfamilj , vilken då hade ansvar om dessa barn att skötte sig och läste sina läxor för att sm småningom kunna ta sin examen . När det var någon från landsbygden kom hem med en studentmössa så väckte det en stor beundran , en student det var något att se upp till. Flertal av de läs - intresserade bondpojkarna togo ut sitt arv i förtid för att få studera , det räknades av sedan som skulld till föräldrarna.

De flesta ungdommar trivdes i sin hembyggd , ty det skaffades ju ofta någon som de hade svårt att skiljas vid , bondsönerna skulle ju övertaga föräldra - gården och såg sig då om för att få en passande flicka som blev godtagen som bondmora. Det såg konstigt ut många gånger , det verkade ej som kärleken skulle vara huvudsaken när det var fråga om giftermål . Dunga tog det helt naturligt ibland att de skulle ha en likställd som make aller maka och deras uppgift var att fortsätta i föräldrarnas fotspår , att lära sig hålla av varan- dra . Arbeta och förkovra allt med både rikedommar och marker , föda barn till världen , som i sin tur skulle övertaga fäderne-gården och så skulle det gå led efter led . Det var ju aldrig tal om några skiljsmässor , utan människorna levde lungt och fridfullt med varandra .

ACC. N:R M. 16889:25.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Under år och tid har ju allt förändrats mycket på alla områden . I min ungdom förekom det det aldrig att någon ungdom skulle stjäla eller taga det minsta från någon människa , ärlighet hade vi fått väl inpräntat både i föräldrahem och skolor. Vi högaktade alla gamla , sågo upp till dem med den allra största vördnad . Inte skulle det falla någon ungdom in att ge på sig en gammal människa för att få pengar. Det stals inga hästskjutsar som ungdommen nu stjäl bilar, inga mord och överfall var det fråga om, man var ju aldrig rädd för några elaka människor , utan i så fall kanske man var lite mörkrädd för spöken , rå och skälvrängare . Ty det hade ungdommen ofta till samtalsämnen när de voro samlade någon kväll. Inga svåra slagsmål , så att det var någon som slog ihjäl någon medmänniska , o, nej. Jag minns så väl hur hemskt vi tyckte att det var när våra föräldrar läste och pratade mördaren Johan Alfred Ander och hans avrättning den 23 nov . 1910. Slå ihjäl någon det var ju det hemskaste man kunde tänka sig .

Allt verkade lungt och rogivande i min ungdom , det var ingen stress och jäkt, vi kunde vara hemma i våra hem eller platser, ty vi voro nog bevakade på våra platser av våra husbönder .Man fick tala om vart man tänkte gå på kvällen efter slutat arbete , även bedja om lov att få gå ut , dit eller dit.Blev det då sent smög man sig in på kvällarna, men kunde ändå ibland mötas av en sträng matmoder , som undrade var man gjort och hållit hus så länge . Man kunde ibland få ett riktigt korsförhör , som kanske var svårt att besvara , ty man ville inte ljuga , man skulle tala sanning i allt hur tokigt det än kunde vara . En gång stod min pojkvän utanför min port hemma , då jag helt plötsligt får höra en skarp stämma ,----

Rut , kom genast in ! Det var order som kom från min mor .

ACC. N:R M. 16889:26.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Även så långt fram som på trettiotalet gick ungdomslivet i lugnt tempo , jag flyttade då från min hemort och kom till Hessleby Sanatorium nära Mariannelund. Då hade det blivit så mycket bättre för den arbetande ungdommen så vi hade ordnad ledighet , så man var självständig på sin ledighet . Men det fanns ännu stränga lagar rådande på arbetsplatsen , ty kl. IO på kvällarna låstes porten. De som då ej tänkte komma in till stängdags fingo då i förväg bedja eller fråga husmor om hon var snäll och öppnade och släppte in dem lite senare. Men det var ej värt att begära något öppnande allt för sent på natten , ty då kunde det bli en överhalning av ovett från husmors sida. Genom att nu personalen voro organiserade och hade fackförening , så arbetades det fram undan för undan lättnader för ungdommen som voro där anställda . En tid var det stränga förorder och förbjudet att taga in något pojkällskap på våra rum, det fick också lättas på med tiden .

Det rådde stor kamratanda bland den anställda ungdommen , ja, de något äldre fann också nöje att deltaga i våra sammankomster. Vi flickor gingo tillsamman om kvällarna för att under kaffedrickning sy, sticka och virka olika handarbeten . På sommarkvällarna efter slutat arbete kunde vi samlas ut på en cykeltur på en till två mil, ibland packade vi kaffekorgar och gick ut i skogen och där lekte vi , sjöng och hade roligt. Vi dansade en del kvällar på en piskhall under gramofonmusik , vi gjorde andra utflyckter , ordnade till med släpparti, vilket nöje också var ganska allmänt under min yngre tid. Då kunde det vara upp till tjugotalet med hästskjutsar väl packade med ungdommar som åkte till någon plats där det i förväg var beställt kaffe . Det samma gjorde vi personal på Hessleby sanatorium .

ACC. N:R M. 16889:27

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vi kunde också sommartid åka ut i lövade höskrindor efter helt par hästar, en dragspelare var alltid med i skrindan för att hålla musik och sång i rörelse. En del av oss voro roade att spela teater, det var mycket spännande , jag och en flickkamrat skrev sketcher till lång fram på nätterna , och så blev det öv - ningar kväll efter kväll till det stora uppträdandet skulle äga rum, vi voro ett tiotal som samarbetade. Vi döpte oss till "Muntergökarna" och uppträdde flera gånger för personal , patienter , vi åkte även ut till angränsande socknar . Det var en mycket rolig tid för oss alla deltagande , det gav så mycket tyckte vi, ja , vi ungdommar hade mycket trevliga sammankomster. Vi börja också intresse- ra oss för studiekurser , vi valde då en studieledare och så skickade vi efter olika ämnen. Genom dessa kurser blevo vi lite mera insatta i både fackligt och andra ämnens arbete . Man kan säga att man lärde sig uppträda , tala och på ett lugnare sätt diskutera olika saker ock ämnen oss emellan .

Ledningen gjorde också trevliga sammankomster för oss , vilket vi från vår sida uppskattade, vi blevo därigenom arbetsvilliga och aldrig nogräknande med övertid , utan vi utförde allt med den största glädje . Den arbetande ung - dommen paroll på den tiden var , att alltid göra sin bästa, sköta allt som om det varit ens eget , det rusades ej, eller slarvades med något arbete eller uppgift. Man kände alltid sitt stora ansvar i var det än vara månde, man tänkte ej så mycket på fritid och löner , utan man var glad och förnöjd på alla vis . För att nämna skillnaden på arbetstid ock löner , vill jag tala om att min kokers- lön år 1932 var 65k. pr månad , fri mat och husrum . Ledigheten var en hel- ledig dag var fjortonde dag , en eftermid. i veckan från kl . 15 räknat , och endast var fjortonde söndag ledig .

ACC. N:R M. 16889:28.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Semester efter ett års tjänst var I4 dagar , för att nu nämna skillnaden från mitt första år som kokerska på Hessleby tills jag slutade år I955, så var lönen uppe i över tusen kr. i månaden, men fick då betala mat och husrum. Ledigheten var två dagar i veckan och var tredje söndag också fri , semestern var 28 vardagar. Det gick med stora framsteg på dessa något över trettio år och har ytterligare förbättrats . Man behöver bara gå 45 - =50år tillbaka i tiden så har allt förändrats som natt och dag . Ungdommen har ju nu fått fullt människovärde , ingen klassskillnad , alla kunna kläda sig lika fint och bra, man märker ej nu någon skillnad på de olika samhällsklasserna. Den tjänande Ungdommen hade inte råd att kläda sig så fint och bra , som flerfalld hemma ungdommar från de bättre kretsarna . Under första världskriget var allt dyrt och lönerna kunde ej följa i samma takt, när jag hade en lön på I5 kr. pr. månad , kostade ett par känger 60 kr. paret , en yllekofta betalade jag 30 kr . för. Man fick vara rädd och aktsam om de kläder man hade så de räckte länge. Kläderna spelade ej så stor roll , ty det var ej så stora fodringar att man skulle uppträda i så fina dresser. Jag var på en Julfest en gång och hade en grå trasgarnsklänning och ett par grövre känger på mig , men det inverkade ej på nöjet, jag hade lika roligt som alla andra .Klädsen var ju enkel och praktisk , ty när man köpte något nytt måste man tänka på att det skulle räcka länge, det skulle vara färg som var hållbar , storleken fick ej heller vara för liten. En kappa hade man i flera år och klänningar na kanske syddes om både två och tre gånger .

Huvudbonader försökte vi åstadkomma själva . de syddes och monterades så gott vi kunde, många gånger användes bar en huvudduk, till vintern gick det bra med stickade saker .

ACC. N:R M. 16889:29.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Till ungdommarnas konfirmation hörde det ju till att de som kunde åstadkomma en klocka till sin pojke eller flicka så gjorde de det . När jag läste fram mig var det fyra bonddöttrar som kunde ståta med klockkedja hängande ned över det svarta bluslivet och så förstås fanns det en klocka instoppad i skärpet . Alla vi andra hade ej fått några klockor, våra föräldrar hade ej kunnat köpa några ur åt oss. Det var mera noga att pojkarna fick klockor , ty jag vet att min far skickade efter klockor från Åhlen & Holm , för fem kronor styck, till mina bröder vi deras konfirmation . Jag själv ägde ej någon klocka förrän år 1924 , den fick jag till Julklapp av min husbonde . Det fanns allt en hel del som fick försakas på grund av att det var fattigt och alltid ont om pengar . Det var ej ofta man ansåg att ha råd att köpa sig något gått, det hade man fått vant sig från barn - dommen att vara utan .

Jag tror ändå att trots allt som ungdommen på den tiden fick försaka vägdes upp av all annan trevnad och enkla glädjeämnen som vi hade och skaffade oss . Pojkarna hade allt lite kortspel för sig om kvällarna , fast de voro förbjudna av sina föräldrar att spela kort. De som voro ännu äldre t.ex. mormor och morfar de fördömde helt allt kortspel , de sade att den som spelade kort hade med den onde att göra .Jag minns också att jag i börja reagerade när jag såg en kortlek, ty jag hade ju hört av mormor att det var den ondes lek, så när jag såg spader kung , ja, alla svarta gubbar trodde jag att det var satan . Denna skräck gick ju över för mig , ty jag spelade allt någon gång med mina bröder , men när jag gick läste vågade jag ej vara med , jag var rädd att prästen skulle få reda på det .

ACC. N:R M. 16889:30.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jag hörde aldrig att någon äldre klagade på ungdommen , eller tyckte att de voro sämre än de voro längre tillbaka i tiden. De tyckte om sin ungdom , det var bara det att de ville fostra dem i det strängaste laget. Det var också mycket bra och skötsam ungdom på alla vis , de fingo i unga år lära sig vara skötsamma och väl taga vara på sig själva . De förde aldrig något som helst busliv , det visste så väl var gränsen gick mellan rätt och orätt, de kunde skilja på gott och ont . Det största brott som en pojke gjorde var väl när han övergav sin flicka när hon kom i tråkiga omständigheter , han kanske var för ung och såg någon möjlighet att klara ut vad han hade ställt till. Det fanns pojkar som reste till Amerika för att tjäna pengar , så att hans troget väntande flicka och han skulle kunna gifta sig och sätta bo. En äldre man talade om hur han reste till det stora landet med sin kärastas foto i bröstfickan för att tjäna pengar , hennes foto följde honom dagligen , när han sedan reste hem var det orkan på havet , så han trodde att all hans strävan varit förgäves , men allt avlöpte väl. Han kunde köpa gård bilda familj och leyde lycligt med sin så troget väntande fästmö .

Jag har ingen rätt att klandra ungdommen nu heller , det finns säkert mycket bra ungdom nu också , det är väl tidsandan som skapat allt som nu sker. Det gick ju inte an att ett par ungdommar gingo mitt öppet på en gata , höllo om varandra för att stanna då och med ett kyssande famntag. Skulle våra förfäder sett något sådant , då vet jag ej vad de skulle tänkt eller sagt. Det känns underbart för oss äldre att få minnas vår ungdom och det minnet lever säkert kvar så länge vi leva .